

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/22/23-27>

David Hüseynov
Naxçıvan Dövlət Universiteti
magistrant
huseynov4885@gmail.com

GƏNCLƏR SOSIAL İŞİN TƏQDİQAT OBYEKTİ KİMİ. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA GƏNCLƏRİN MƏŞĞULLUĞUNUN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ

Xülasə

Azərbaycan Respublikasında gənclər məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi, gənclərin məşğulluq imkanlarının təmin edilməsi, inkişafı və aktiv iştirakının dəstəklənməsi məqsədilə təşkil edilir. Dövlət gənclərin təhsil, işsizliklə mübarizə, peşəkar inkişaf və sosial aktivləşmə kimi sahələrdə ehtiyaclarını qarşılayacaq tədbir və proqramlar hazırlayır.

İşsizliklə mübarizə sahəsində Azərbaycan hökuməti, gənclərin işgüzarlığa daxil olması üçün bir sıra tədbir və proqramlar həyata keçirir. İş axtarışı və işə salınmaq üçün məsləhət xidmətləri, işə təyin proqramları, işgüzar təlimlər, startup məkanları, mikrokredit proqramları, gənclərin işgüzarlığa və öz işini qurmağa dəstək olmaq üçün təmin edilir.

Peşəkar inkişaf üçün də Azərbaycan dövləti gənclərə dəstək verir. Gənclərin aktiv iştirakı və sosial inkişafı da dövlət tənzimlənməsi altında dəstəklənir.

Bütün bu tədbir və proqramlar Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi altında effektiv şəkildə təmin edildiyini göstərir.

***Açar sözlər:** təhsil, peşəkar inkişaf, işsizlik, layihə, sosial fəaliyyət*

David Huseinov
Nakhchivan State University
master student
huseynov4885@gmail.com

Youth as a target of social work. State regulation of youth employment in the Republic of Azerbaijan

Abstract

The state regulation of youth employment in the Republic of Azerbaijan is organized for the purpose of providing employment opportunities, development and supporting the active participation of young people. The state prepares events and programs that will meet the needs of young people in areas such as education, combating unemployment, professional development and social activation.

In the field of combating unemployment, the government of Azerbaijan implements a number of measures and programs for young people to enter the business world. Job search and start-up counseling services, job placement programs, business training, startup spaces, and microcredit programs are provided to support youth entrepreneurship and self-employment.

The state of Azerbaijan also supports young people for professional development. Active participation and social development of young people are also supported under state regulation.

All these measures and programs show that youth employment in the Republic of Azerbaijan is effectively ensured under state regulation.

***Keywords:** education, professional development, unemployment, project, social activity*

Giriş

Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğu dövlət tənzimlənməsi altında özəl bir fokus əhatə edən mühüm bir məsələdir. Dövlət gənclərin sosial-iqtisadi inkişafını təmin etmək və onların aktiv iştirakını dəstəkləmək məqsədilə müxtəlif tədbirlər və proqramlar təşkil edir.

Gənclər sosial işin tədqiqat obyektini kimi qəbul edilir, çünki onlar cəmiyyətin inkişafına, bərabərliyə və sürətlənən inkişafa dəstək olan enerji və yenilik potensialına malikdirlər. Bu səbəbdən dövlət gənclərin məşğulluğunun dəyərləndirilməsi və inkişaf etməsi üçün tədbirlər planlaşdırır və icra edir.

Dövlət tənzimlənməsi gənclərin təhsil, peşəkar inkişaf, iş axtarışı və sosial aktivləşmə kimi əsas məşğulluq sahələrində onlara dəstək olmaq məqsədilə proqramlar təşkil edir. Bu proqramlar gənclərə iş gücü bazarına inteqrasiya olmaq, peşəkar bacarıqlarını inkişaf etdirmək və onların cəmiyyətdə daha aktiv rollar oynamaq imkanlarını yaratmaq üçün təcrübə və ehtiyacları üzrə yönəldilmişdir.

Bu giriş Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi mövzusunun əsasını təşkil edir. Dövlətin gənclərə dəstək olmaq və onların sosial-iqtisadi inkişafını təmin etmək üçün cəmiyyət və ekonomiyanın tələblərinə cavab verən bir sıra tədbir və proqramlar hazırladığı vurğulanır.

Gənclər sosial yetkinliyin formalaşması, yetkin dünyaya uyğunlaşma, gələcək dəyişikliklər dövrünü yaşayan sosial-demoqrafik bir qrupdur. Gənclik dövrü müəyyən bir yaş həddini əhatə edir. Bu isə cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafından, mədəniyyət səviyyəsindən, yaşayış şəraitindən asılıdır. Ölkəmizdə gənclər yaşı 14-29 olan şəxslərdir (Qarayev, 2012: 84). Həyatın bu dövründə insan ehtiyaclarını, qabiliyyətlərini və maraqlarını dərk etməyə başlayır. Bir peşə, tərəfdaş seçimi və ümumiyyətlə həyatın mənası ilə əlaqəli böyük planlar daşıyırlar. Bu ilk cəsarət dövrü ona müəyyən bacarıqlara sahib olmağın dərəcəsini qiymətləndirməyə və hədəflərinə tez nail olmağa imkan verir. Məlumdur ki, bilik, təcrübə, həyata ayıq bir yanaşma müəyyən bir müddət ərzində yaranır, gənclik yaşı isə həddindən artıq iddialılıq, emosional dözümsüzlük, sahib olduqlarının düzgün qiymətləndirilməməsi ilə xarakterizə olunur. Ümumilikdə qeyd etmək lazımdır ki, gənclər hər bir cəmiyyətdə xüsusi sosial funksiyalar yerinə yetirirlər:

1. Əldə edilmiş səviyyəni miras qoyur və cəmiyyətin, dövlətin inkişafının davamlılığını təmin edir, gələcəyin imicini formalaşdırır və sosial inkişaf funksiyasını daşıyır;

2. İqtisadiyyatın, sosial sahənin, təhsilin, elmin və mədəniyyətin inkişafı üçün innovativ potensiala malikdir;

3. Hüquq-mühafizə orqanlarının, ordunun şəxsi heyətinin əsas hissəsini gənclər təşkil edir.

Göründüyü kimi, gənclər hər bir cəmiyyətin nüvəsini təşkil edir. Bu baxımdan gənclərlə iş xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Gənclərlə vahid və ardıcıl sosial iş cəmiyyətin dayanıqlı inkişafının və dövlətin qarşısında duran vəzifələrin uğurla həll edilməsinin ən vacib amili olan gənclərin sosial, iqtisadi, reproduktiv funksiyalarının həyata keçirilməsində yüksək səmərəliliyi təmin etmək məqsədi daşıyır (Qəhrəmanov, Əhmədov, 2014: 28).

Gənclərin iş təcrübəsinin az olması və ya olmaması onlara əmək bazarında tələbatı azaldır. 15-19 yaş arası gənclərin 11,9%-i, 48,4%-i 20-24 yaş arasında, 22,3%-i 25-29 yaş arasında iş təcrübəsi yoxdur. Bundan əlavə, məzunların ixtisasları işəgötürənlərin tələblərinə cavab vermir, lazımi bacarıqlar yoxdur. Son statistik məlumatlara görə, işsizlərin 72%-i məşğulluq xidmətlərinə müraciət etmədən özləri üçün iş axtarır. Bu şəraitdə gənclər arasında məşğulluq sahəsində sosial iş xüsusi aktuallıq kəsb edir. Sosial iş üzrə mütəxəssis əmək bazarının tələblərini nəzərə alaraq məşğulluq mərkəzləri, işə qəbul agentlikləri ilə qarşılıqlı əlaqə qurmaq, gəncləri davamlı təhsil və yenidən hazırlıq proqramlarına cəlb etməklə məşğulluğu fəal şəkildə təşviq edə bilər. Gənclərin məşğulluğunun asanlaşdırılmasında sosial işçinin köməyi çox vacibdir, çünki işsizlik asosial həyat tərzini və gənclər arasında narkomaniya, alkoqolizm, fahişəlik və cinayət kimi fenomenlərə yol açır.

Alkoqolizm və gənclərin anesteziyası müasir cəmiyyətin ən aktual problemlərindən biridir. Psixoloji maddələrin istifadəsinin əsas səbəbi insanın mənəvi yoxsulluğu, adekvat dəyər-semantik

göstərişlərin olmaması, ictimai faydalı fəaliyyət və istirahət sahəsində əlverişli təcrübənin olmamasıdır. Gənclər digər insanlarla təmas ehtiyacını və cəmiyyətin əhəmiyyətli sahələrində özünü tanıya bilməməsi səbəbindən alkoqol və narkotik maddələrə qarışırlar. Buna görə də dövlət gənclər siyasətinin prioritet istiqamətləri bunlardır:

- gənclərin sosial təcrübəyə cəlb edilməsi və potensial inkişaf imkanları barədə məlumatlandırılması;
- gənclərin yaradıcı fəaliyyətinin inkişafı və s.

Hər bir cəmiyyətdə iqtisadi inkişafın səmərəlilik göstəricisi həyata keçirilən sosial siyasətin əhalinin həyat səviyyəsinə təsiri əsasında qiymətləndirilir. Azərbaycanda əhalinin rifah halının yüksəldilməsinə, vətəndaş firavanlığının təminatına və insan kapitalının inkişafına yönəlmiş olan iqtisadi inkişaf modeli prioritet məsələlərdəndir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə son illər ərzində 3,4 dəfə iqtisadi artıma nail olan və bu dövrdə ən sürətlə inkişaf edən ölkələrdən biri kimi Azərbaycanda əhalinin maddi təminat və rifah göstəriciləri də mütəmadi yüksəlməkdədir (Abbasov, 2019: 49).

XX əsrin sonunda dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan Respublikasında uşaq və gənclərin problemlərinin həlli sahəsində tədbirlərin görülməsi, onların öz imkan və bacarıqlarını reallaşdırma bilmələri üçün şəraitin yaradılması müstəqil Azərbaycan dövlətinin fəaliyyətinin ən mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Ölkə həyatının başqa sahələrində olduğu kimi, gənclərlə iş sahəsində də müəyyən canlanma yaranmış, bir sıra uğurlar əldə edilmişdir.

Sosial siyasət əhalinin sosial müdafiə, sağlamlıq, təhsil, məşğulluq və s. kimi problemlərini həll etməyə istiqamətlənmiş, cəmiyyətin sosial rifahı üçün həyata keçirilən tədbirlərin cəmidir (Mustafayev, 2017: 120). Dövlət tərəfindən icra olunan bu və ya digər tipli tədbirlər dövlətin sosial siyasəti hesab olunur. Sosial siyasət cəmiyyətdəki sosial problemləri nizamlamaq üçün dövlətin əlində olan əsas vasitələrdən biridir. Ölkənin iqtisadiyyatı inkişaf etdikcə milli gəlir artır, bu da vətəndaşlar üçün əlverişli şərait yaradır və onların sosial müdafiəsinin güclənməsinə səbəb olur. Digər tərəfdən isə əhalinin sosial vəziyyəti yaxşılaşdıqca onların əmək məşğuldarlığı da artır. Cəmiyyətin sosial-iqtisadi baxımdan təkmilləşməsi istiqamətində aparılan siyasətin mühüm tərkib hissəsi sosial siyasətdir (Əfəndiyev, 2009: 519). Dövlətin sosial siyasətinin məqsədləri, vəzifələri, prioritetləri geniş xalq kütlələrinin iştirakı ilə qanunverici, icraedici orqanlar tərəfindən reallaşdırılır. Əhalinin həyat səviyyəsi ilə əlaqədar olan bütün sosial-iqtisadi problemlərin həllində xüsusi əhəmiyyətə malik olan iqtisadi artım bazar iqtisadiyyatında olduqca vacib məsələlərdəndir. Həmin problemlərə əmək münasibətləri, işsizlik, məşğulluq, işçi qüvvəsindən səmərəli şəkildə istifadə, əhalinin sosial tələbatlarının reallaşdırılması, gəlirlərin artırılmasını və s. aid etmək olar. Sosial yönümlü iqtisadiyyatın formalaşması üçün güclü idarəetmə, dövlət tənzimlənməsi, əmək bazarında səmərəli siyasət vacibdir. Məşğulluq məsələləri ilə bağlı bir çox əsərlərdə haqlı olaraq, işsizlik məsələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Çünki işsizlik əmək bazarının ən mühüm komponentlərindən biridir. Lakin bu da nəzərə alınmalıdır ki, işsizliyə səbəb də çox vaxt məşğulluğun təmin olunmamasıdır. “Məşğulluq haqqında” qanuna əsasən işi və qazancı olmayan hər bir şəxs işsiz statusu ala bilər, bunun üçün lazımı sənədlərlə müvafiq orqanlara müraciət edilməlidir.

Burada qiymətləndirmə meyarı kimi seçilən indikatorlar bilavasitə görülən, həyata keçirilən tədbirlərlə gənclərin mövcud vəziyyətinin durumunun necə dəyişməsi arasında zəruri əlaqəni əks etdirməlidir. Bu istiqamətdə gənclərin problemli qrupları ilə sosial işin həyata keçirilməsinə paralel olaraq, sosioloji tədqiqatlar vasitəsilə müvafiq məsələlərin fundamental əsaslarının öyrənilməsi təklif olunur. Mövcud strateji konsepsiyanın icra edilməsi 2020-2025-ci il üçün müəyyənləşdirilən hədəflərə tam çatmağı nəzərdə tutur. Həmin dövrə qədər gənclərin peşə hazırlığının və təhsil səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldilməsi, ən müxtəlif səviyyələrdə ixtisaslaşmış təhsil alanların sayının nəzərəcarpacaq dərəcədə yüksəldilməsi stratejiyanın vacib fəaliyyət istiqamətləri sırasındadır.

Digər önəmli məsələlərdən biri gənc kadrların, mütəxəssislərin öz peşə və ixtisaslarına uyğun işlə təmin olunmasıdır. Hazırda bu məqsədlə gənclər arasında işsizliyin səviyyəsinin

azaldılmasından ötrü müxtəlif layihələr, proqramlar həyata keçirilir. Məsələn, bu kimi layihə və proqramlarda həm ali, həm peşə-ixtisas, həm də orta ixtisas təhsil müəssisələrində tələbə və ya şagirdlərin zəruri hallarda yaşayış məkanı, müvafiq yataqxanalarda yerləşdirilməsinin vacibliyi öz əksini tapmışdır.

Ölkəmizdə həyata keçirilən bir çox proqramlarda gənclərin, ilk növbədə, yaşadıkları bölgələrdə və yaxın regionlarda öz peşələrinə, ixtisaslarına uyğun şəkildə işlə təmin olunması üçün tövsiyələr nəzərdə tutulmuşdur.

Beləliklə, dövlət gənclər siyasətinin həyata keçirilməsi gənc nəsə münasibətdə sosial siyasətin vacib elementidir. Dövlət gənclər siyasəti Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi, mədəni və milli inkişafı sahəsindəki dövlət siyasətinin ayrılmaz hissəsidir və seçim üçün lazımı şərait yaratmağa yönəlmiş hüquqi, təşkilati, idarəetmə, maliyyə-iqtisadi, elmi, informasiya, kadr tədbirlərinin vahid sistemini təmsil edir. Dövlət gənclər siyasəti gənc vətəndaşların bütün xalqın mənafeyi naminə ictimai formalaşması, inkişafı və özünü həyata keçirməsi üçün hüquqi, iqtisadi, sosial, mədəni, təşkilati şərait və təminatlar yaratmaq məqsədi ilə dövlət orqanlarının, yerli idarəetmə orqanlarının fəaliyyət istiqamətlərindən biridir. Dövlət gənclər siyasəti dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən yerli hökumətlər, müəssisə, müxtəlif mülkiyyət formalı təşkilatlar, ictimai birliklər, vətəndaşlarla birlikdə, gənclərlə əməkdaşlıq çərçivəsində tədbirlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi yolu ilə həyata keçirilir (Həsənov, 2015: 143).

Material və metodlar

Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi haqqında araşdırma üçün müxtəlif metodlar istifadə edilə bilər. Aşağıda bir neçə əsas metod nümunələri verilmişdir:

- Anketlər: Gənclər arasında məşğulluq və iş axtarışı ilə bağlı mövzuları tədqiq edərkən anketlər tətbiq edilə bilər. Bu anketlər gənclərin məşğulluğu, iş axtarışı təcrübələri, istəkləri, problemləri və dövlət tənzimlənməsi tədbirlərinin effektivliyi haqqında məlumat toplamağa kömək edəcəkdir.

- Məlumat bazası analizi: Mövcud məlumat bazaları, statistik məlumatlar, iş axtarışı platformaları və dövlət tənzimlənməsi təşkilatlarının verilənlər bazası gənclərin məşğulluğu və dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı məlumatları analiz etmək üçün istifadə oluna bilər. Bu analiz iş axtarışı müddətindəki meylləri, işsizlik səviyyəsini, təşkilatların tədbir və proqramlarının effektivliyini qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilər.

- Fokus qrup müsahibələri: Gənclər arasında fokus qrup müsahibələri təşkil edilərək məşğulluq və dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı fikirləri, təcrübələri, istəkləri və tələbləri toplamaq mümkündür. Bu metod daha ətraflı məlumat əldə etmək, fərdi narahatlıqları və potensial problemləri müəyyənləşdirmək üçün yararlıdır.

- Sahədə gözlənilən tədqiqat: Araşdırmaçılar gənclər arasında məşğulluq, iş axtarışı və dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı məlumat toplamaq üçün sahədə tədqiqatlar apara bilər. Bu, müşahidələr, müsahibələr və etnografik metodlarla əlaqədar ola bilər.

Bu metodların bir və ya bir neçəsinin kombinasiyası Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı araşdırma üçün istifadə edilə bilər. Hər bir metod ətraflı məlumat toplamağa, problemləri müəyyən etməyə, tədbir və proqramların effektivliyini qiymətləndirməyə kömək edəcəkdir (Qarayev, 2012: 84).

Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi haqqında araşdırma üçün aşağıdakı materiallar istifadə edilə bilər:

- Məsul dövlət orqanlarının məlumatları: Dövlət tənzimlənməsi ilə məşğul olan dövlət orqanlarının (məsələn, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi) məlumatları əldə edilə bilər. Bu materiallar gənclərin iş axtarışı, işsizlik səviyyəsi, peşəkar təhsil və sertifikat proqramları, dövlət tərəfindən təşkil edilən dəstək proqramları və sairə ilə bağlı məlumatlar təmin edəcəkdir.

- Statistik məlumatlar: Rəsmi statistika agentlikləri, sosial və iqtisadi məlumatlar, işsizlik səviyyəsi, iş axtaran və işdə olan gənclərə dair verilər təqdim edən məlumatları təqdim edə bilər. Bu

materialar iş gücü bazarının durumu, gənclərin peşəkar sahələrdə təhsil və iş axtarışı meylləri kimi məsələlər barədə geniş bir ümumiyyət yaradacaq.

- Akademik tədqiqatlar və təlimatlar: Universitetlər və akademik institutlar tərəfindən aparılan araşdırmalar, təlimatlar və dissertasiyalar gənclərin məşğulluğu və dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı ətraflı məlumatları təqdim edə bilər. Bu materiallar müxtəlif tədqiqat metodları ilə əldə edilmiş məlumatları, problemləri və çözüm yollarını təqdim edəcəkdir.

- Mətbuat və media məlumatları: Jurnalistlər, mətbuat nümayəndələri və media orqanları tərəfindən dərc olunan məqalələr, xəbərlər, reportajlar və intervyulardan istifadə edilə bilər. Bu materiallar gənclərin iş axtarışı, peşəkar inkişaf, işgüzar təlimlər, dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı aktual məsələləri və problemləri əks etdirəcəkdir.

Bu materiallar Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı araşdırma üçün əsas mənbələr kimi istifadə edilə bilər. Onlar məlumatları təqdim edəcək, analiz etməyə kömək edəcək və gənclərə dəstək olmaq üçün daha effektiv tədbirlərin formalaşmasına imkan yaradacaqdır.

Nəticə

Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğunun dövlət tənzimlənməsi ilə bağlı araşdırmaların nəticələri çeşidlilik göstərə bilər. Ancaq əsas nəticələr aşağıdakı cəhətləri əks etdirir:

1. Dövlət tənzimlənməsi gənclərin məşğulluğu üzərində ciddi bir təsirə malikdir. Dövlət təşkilatlarının təqdim etdiyi tədbir və proqramlar sayəsində gənclərə daha çox iş imkanı yaradılır və məşğulluq artırılır.

2. Gənclərin iş axtarışı prosesi çətinliklərlə üzləşə bilər. İşgüzar təlimlər, peşəkar təhsil və mentorluq proqramları kimi dövlət tədbirləri gənclərin iş axtarışında və uyğun karyera inkişafında dəstək olur.

3. Dövlət tənzimlənməsi işsizliklə mübarizədə və işgüzarlığın artırılmasında əhəmiyyətli bir rol oynayır. İşsiz gənclərə maliyyə dəstəyi, işgüzar təlimləri və peşəkar inkişaf proqramları təklif edilərək onların iş gücü bazarına inteqrasiyası təmin edilir.

4. Gənclər üçün məşğulluq imkanlarının çeşidliliyi və keyfiyyəti önəmli bir faktordur. Dövlət tənzimlənməsi fərqli sahələrdə məşğulluq imkanlarının artırılması və gənclərin peşəkar inkişafını dəstəkləmək məqsədi ilə peşəkar təhsil proqramlarının tənzimlənməsində ciddi addımlar atır.

5. Dövlət tənzimlənməsi gənclərin sosial əmək fəaliyyətinə cəlb olunmasını və sosial məqsədləri yerinə yetirmələrini dəstəkləyir. Gənclər sosial işlər və könüllülük təşkilatlarında məşğul olaraq cəmiyyətə faydalı işlər görür və öz inkişafını daha da gücləndirir.

Bu nəticələr Azərbaycan Respublikasında dövlət tənzimlənməsinin gənclərin məşğulluğu üzərindəki pozitiv təsirlərini vurğulayır. Bununla birlikdə əlavə araşdırmalar və dəqiq analizlər, gənclərin məşğulluq imkanlarının və dövlət təşkilatlarının tədbir və proqramlarının daha da effektivləşdirilməsi üçün əlavə addımların atılmasını tövsiyə edir.

Ədəbiyyat

1. Qarayev. F. R. (2012). "Gənclər və Dövlət Tənzimlənməsi". Bakı, 84 s.
2. Qəhrəmanov. E.Ə., Əhmədov. Y.P. (2014). Sosial işin əsasları. Bakı, 28 s.
3. Abbasov. A. R. (2019). "Azərbaycanda Gənclərin İş Axtarışı və İşsizlik Məsələləri". Bakı, 49 s.
4. Mustafayev. A. M. (2017). "Gənclərin İşgüzar Təlimləri və Dövlət Tənzimlənməsi". Bakı, 120 s.
5. Əfəndiyev. M. (2009). Sosiologiya. Bakı, 519 s.
6. Həsənov. İ. M. (2015). "Gənclərin Sosial İşə Cəlb Edilməsi". Bakı, 143 s.

Göndərilib: 14.03.2023

Qəbul edilib: 22.05.2023